

УДК 574.1:630*27(477.83)

РОЛЬ ПРИРОДООРІЄНТОВАНИХ ЕКОРЕКРЕАЦІЙНИХ ПРАКТИК У ЗБЕРЕЖЕННІ ЕКОТУРИСТИЧНОГО ТА БІОТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НПП «БОЙКІВЩИНА»

Ю. Жилищич¹, к. с.-г. н.

ORCID ID: 0000-0003-0413-9096

Б. Кректун^{1,2}, к. с.-г. н.

ORCID ID: 0000-0002-0224-8144

Г. Візінгер³, проф., PhD.

ORCID ID: 0000-0003-2633-2129

П. Хірівський¹, к. б. н.

ORCID ID: 0000-0001-7246-9260

І. Саламаха¹, к. с.-г. н.

ORCID ID: 0000-0001-9089-5036

Н. Панас¹, к. б. н.

ORCID ID: 0000-0003-3737-6338

О. Германович¹, к. с.-г. н.

ORCID ID: 0009-0003-7846-4251

Ю. Корінець¹, к. б. н.

ORCID ID: 0000-0001-8920-3186

Львівський національний університет природокористування¹

Львівський національний університет імені Івана Франка²

*Федеральний інститут аграрної економіки, досліджень сільських
та гірських територій, Відень Австрія³*

<https://doi.org/10.31734/agronomy2025.29.044>

Жилищич Ю., Кректун Б., Візінгер Г., Хірівський П., Саламаха І., Панас Н., Германович О., Корінець Ю. Роль природоорієнтованих екорекреаційних практик у збереженні екотуристичного та біотичного потенціалу НПП «Бойківщина»

Встановлено, що в умовах посилення антропогенного навантаження та кліматичних змін національні природні парки набувають стратегічного значення для підтримки екологічної рівноваги, збереження біорізноманіття і охорони унікальних природних комплексів, формування екологічної свідомості населення, сприяють розвитку екологічної рекреації, виконують соціально-реабілітаційні функції. НПП «Бойківщина» відіграє важливу роль як багатофункціональний природоохоронний осередок, простір для екотуризму, лісотерапії, гідротерапії та соціальної реабілітації. Природні екосистеми парку характерні розмаїттям біотичних ресурсів: понад 1000 видів тварин, серед яких рідкісні хижаки, і понад 700 видів судинних рослин, включно з 32 червонокнижними. Лісові масиви та природні води гірських річок та джерел мають значний оздоровчий потенціал. Підтверджено позитивний вплив природних ландшафтів на психоемоційний стан людини. Проаналізовано можливі шляхи розвитку сенсорних оздоровчих методологій, в основі яких лежить використання флористичного середовища парку, як складова лісотерапевтичних практик. Показано, що в екоосвітній діяльності НПП «Бойківщина» застосовуються елементи лісової педагогіки та екологічної просвіти, зокрема через розвиток мережі тематичних екостежок, проведення інтерактивних занять, мастер-класів, екологічних уроків та акцій.

Розкрито перспективи інтеграції парку у процеси сталого розвитку регіону, соціальної адаптації постраждалих від війни, а також упровадження європейських практик Green Care та природоорієнтованих Wellness spa. Підкреслено необхідність подальшої міждисциплінарної співпраці науковців, екологів та місцевих громад задля ефективного використання рекреаційного і природоохоронного потенціалу парку.

Ключові слова: національний природний парк, біорізноманіття, екологічна рекреація, лісотерапія, соціальна реабілітація.

Zhylishchych Yu., Krektun B., Wiesinger G., Khirivskiy P., Salamakha I., Panas N., Hermanovych O., Korinetes Yu. Nature-oriented eco-recreational practices as a tool for sustaining the ecotourism and biotic potential of Boikivshchyna National Park

The conducted research confirms that under increasing anthropogenic pressure and climate change, national nature parks acquire strategic importance in maintaining ecological balance, conserving biodiversity and unique natural complexes,

shaping environmental awareness, supporting the development of ecological recreation, and fulfilling socio-rehabilitation functions. The Boikivshchyna National Nature Park plays a significant role as a multifunctional nature conservation area and a space for ecotourism, forest therapy, hydrotherapy, and social rehabilitation. The park's ecosystems are distinguished by the richness of their biotic resources, with over 1,000 animal species, including rare predators, and more than 700 vascular plant species, 32 of which are listed in the Red Book of Ukraine. Forest landscapes and natural waters of mountain rivers and springs possess substantial therapeutic potential. The research has confirmed the positive impact of natural landscapes on the psycho-emotional state of individuals. The article analyzes the prospects for developing sensory-based wellness methodologies founded on the use of the park's floristic environment as a component of forest therapy practices. Additionally, it is shown that Boikivshchyna NNP applies elements of forest pedagogy and environmental education, particularly through the development of thematic ecological trails, interactive lessons, workshops, environmental classes, and community campaigns.

The article outlines the potential for the park's integration into regional sustainable development processes, social adaptation of war-affected populations, and the implementation of European Green Care practices and nature-based wellness spa concepts. The need for continued interdisciplinary collaboration among scientists, ecologists, and local communities is emphasized to ensure effective use of the park's recreational and conservation potential.

Keywords: national nature park, biodiversity, ecological recreation, forest therapy, social rehabilitation.

Постановка проблеми. Збереження біорізноманіття – одне із ключових завдань глобальної та національної екологічної політики, оскільки природні екосистеми забезпечують широкий спектр екосистемних послуг – регулювання клімату, підтримку водного балансу, збереження родючості ґрунтів, очищення повітря та води, а також формування стійких ландшафтів, середовище для рекреації та оздоровлення [1; 7; 11]. Як наслідок, підвищення рівня антропогенного навантаження та змін клімату суттєвої трансформації зазнають природоохоронні та соціальні функції національних природних парків (НПП). У сучасних умовах НПП відіграють критично важливу роль не тільки у підтриманні екологічної рівноваги, охороні унікальних видів рослинного і тваринного світу, а й у екотуристичній діяльності, рекреації та реабілітації постраждалого внаслідок війни населення [1; 7].

НПП «Бойківщина», розташований у гірському регіоні, є природоохоронним осередком, основними функціями якого (відповідно до «Положення про національний природний парк «Бойківщина»» (наказ № 492 від 11.07.2023) є збереження генетичного, видового і ландшафтного різноманіття Українських Карпат, інших природних комплексів і об'єктів, що мають важливе природоохоронне, наукове, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення. Лісові екосистеми парку відіграють важливу роль у збереженні карбонового балансу, регулюванні температурного режиму та пом'якшенні наслідків екстремальних погодних явищ. Біологічне різноманіття парку є основою для формування стійких екосистем, що забезпечують високу екологічну продуктивність і підтримують численні екологічні взаємозв'язки [3; 7; 8; 14].

Окрім природоохоронної місії НПП «Бойківщина», метою діяльності парку є розвиток екологічної освіти та рекреації, що, у свою чергу,

сприяє зростанню рівня екологічної свідомості населення та залучення місцевих громад до природоохоронної діяльності [2; 10]. Однак, з огляду на те, що парк було створено напередодні повномасштабного російського вторгнення, а також зважаючи на сучасні виклики у сфері рекреації та екологічної освіти в країні, постає потреба в пошуку нових підходів до вирішення проблем, спричинених війною.

У сучасних умовах національні парки можуть слугувати просторами для соціальної адаптації, психологічного відновлення та реабілітації населення, яке зазнало впливу воєнних дій. Біорізноманіття та екосистемні послуги, які надає НПП «Бойківщина», є не лише основою природної рівноваги, а й важливим ресурсом для збереження здоров'я та добробуту людей. На особливу увагу заслуговує використання природних ресурсів з метою рекреації, що ґрунтуються на унікальних властивостях місцевих екосистем [1; 3].

З огляду на це, нашою метою був аналіз можливих напрямків застосування природоорієнтованих екорекреаційних практик у Національному природному парку «Бойківщина» в контексті збереження екотуристичного та біотичного потенціалу, формування екологічної свідомості та реалізації соціальної місії установи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Національні природні парки України відіграють ключову роль у збереженні біорізноманіття, наданні екосистемних послуг, підтримці здоров'я населення та сталого розвитку громад [3; 16]. Аналіз новітніх досліджень і публікацій засвідчує, що останнім часом особливої ваги набувають комплексні суспільно орієнтовані функції національних природних парків: від екологічної та освітньої діяльності до реабілітаційних і соці-

альних ініціатив. У цьому плані особливого значення набуває реалізація програм з екологічної рекреації, метою яких є сприяння фізичному та психічному відновленню здоров'я населення. В Україні вже існують перші успішні приклади таких підходів, однак їхнє подальше поширення потребує більшої уваги з боку науковців, екологів та органів влади. У сучасних умовах воєнного стану їхнє значення набуває ще більшого масштабу, адже вони виконують реабілітаційні функції, сприяючи екологічному та соціальному відновленню країни [1; 2; 13].

В українському контексті важливе місце посідає лісова педагогіка, концепція якої детально описана у Загальноєвропейській стратегії з лісової педагогіки [5; 6; 9; 14]. Ця методологія орієнтована на активне навчання та використання сенсорного сприйняття (зір, слух, дотик, смак), що сприяє не лише здобуттю знань про природу, а й розвитку екологічної свідомості [6; 12; 13]. У НПП «Бойківщина» вже здійснюються перші кроки у впровадженні цих практик, що підтверджено дослідженнями у сфері екологічної освіти та природотерапії [5; 10; 13].

Наукові публікації свідчать про значний позитивний вплив лісових і природних ландшафтів на фізичне та психічне здоров'я людини [3; 16]. У Японії популярна практика «лісових купань» (Shinrin-yoku), яка сприяє зниженню рівня кортизолу, покращанню серцево-судинної системи та загальному зміцненню імунітету. Європейські дослідження підтверджують ефективність таких методик у контексті психосоціальної реабілітації. В Україні існує потенціал для розвитку подібних практик, зокрема в Карпатському регіоні, де є багатий природний потенціал для реалізації програм лісотерапії та природних реабілітаційних методів [4; 8; 12].

В Україні природні ресурси лісових екосистем дедалі частіше використовують для соціальної та фізичної реабілітації різних груп населення. Західний реабілітаційно-спортивний центр Національного параолімпійського комітету України на Турківщині – яскравий приклад інтеграції природних ресурсів у систему реабілітації. Цей центр застосовує природні чинники для фізичного відновлення людей з інвалідністю, ветеранів, військових та інших осіб, які потребують особливої уваги. Аналогічний підхід використовується в багатьох європейських країнах, де національні парки виконують функції рекреаційних просторів для ветеранів бойових дій [1; 3; 16].

Останні наукові дослідження підтверджують, що природоохоронні території – важливі осередки

екологічної стабільності та соціальної інтеграції [2; 3]. У Європі та США активно розвивається концепція «зеленого догляду» (Green Care), яка передбачає використання природних територій для терапевтичних і реабілітаційних цілей [3; 16]. За даними Європейської мережі Green Care, такі підходи вже впроваджені в багатьох країнах, зокрема у Німеччині, Швеції та Великій Британії, де природні парки використовують для медичної, психологічної та соціальної реабілітації різних груп населення [3; 16].

Під час воєнного стану національні природні парки стали не лише осередками збереження природи, а й центрами гуманітарної допомоги та соціальної підтримки. Згідно з останніми даними, багато парків приймають внутрішньо переміщених осіб, надаючи їм тимчасове житло та соціальну допомогу. Крім того, співробітники парків активно залучені до волонтерської діяльності, що посилює їхню роль у суспільстві [3].

Постановка завдання. Наше завдання – дослідити екологічний потенціал Національного природного парку «Бойківщина» аналізом його природних ресурсів, біорізноманіття та рекреаційних можливостей; оцінити вплив природоорієнтованих екорекреаційних практик на збереження екотуристичного та біотичного потенціалу парку; визначити перспективи їхнього застосування для формування екологічної свідомості, розвитку сталого туризму та реалізації соціальної місії НПП.

Методи дослідження. Проаналізовано науково-технічну звітність за період діяльності парку, зокрема щодо проведення еколого-освітніх заходів. З метою розробки лісотерапевтичних активностей проведено польові дослідження на екотуристичних маршрутах, вивчено показники психоемоційного та сенсорного впливу аудіовізуального середовища парку на показники туристичної привабливості природних екосистем парку. Застосовано комплекс наукових методів аналізу та синтезу, порівняльного зіставлення, логічного узагальнення й аналогій, у поєднанні з монографічними дослідженнями та графоаналітичними методами, що забезпечило комплексний підхід до вивчення об'єкта дослідження.

Виклад основного матеріалу. Національний природний парк «Бойківщина» створено з метою збереження унікальних високогірних екосистем Бескидського масиву та лісових природних комплексів Вододільно-Верховинського хребта. Проект парку, розроблений Інститутом екології Карпат НАН України у 2013–2014 роках, перед-

бачав інтеграцію природоохоронних територій загальнодержавного та місцевого значення [13].

До складу парку увійшли ландшафтні заказники – загальнодержавного значення «Пікуй», та місцевого значення «Либохорівський», а також регіональний ландшафтний парк «Надсянський» та водно-болотного угіддя міжнародного значення – болота «Надсяння» (Рамсарське угіддя № 2392).

НПП «Бойківщина» підпорядковане Державному агентству лісових ресурсів України. Основні функції парку охоплюють охорону природних і культурних комплексів, моніторинг біорізноманіття, розвиток екологічного туризму, наукові дослідження та просвітницьку діяльність. Управлінська структура охоплює чотири лісництва: Либохорівське, Міжгірське, Сянківське та Яблунське.

У межах НПП «Бойківщина» зафіксовано 1043 види тварин (Animalia), що належать до 179 родин, 49 рядів, 10 класів і 3 типів. Оскільки дослідження фауни парку перебуває на початковому етапі, таксономічне вивчення різних груп тварин нерівномірне [10]. Найбільш детально

досліджені представники типу Хордові (Chordata), зокрема хребетні тварини (Vertebrata), яких тут відомо 215 видів, що належать до 75 родин, 31 ряду та 5 класів [10]. Найчисленнішою групою є птахи (Aves) – 123 види, натомість найменш представлені плазуни (Reptilia), яких виявлено лише п'ять видів. На території парку мешкають бурі ведмеді, рисі, видри, що свідчить про належний стан природних екосистем регіону [10] (рис.).

На території парку виявлено понад 700 видів вищих судинних рослин, серед яких 32 види занесені до Червоної книги України. Лісові масиви представлені ялицево-буковими, буковими та ялиновими фітоценозами, які активно виділяють фітонциди – природні антисептики, що сприяють очищенню повітря, мають протизапальні та імунomodуючі властивості. Чисте гірське повітря з високим вмістом фітонцидів позитивно впливає на дихальну систему, а висока концентрація негативно заряджених іонів сприяє зменшенню рівня стресу та втоми. Особливо цінними є 500 га старовікових лісів, які формують мікроклімат та є осередком природного біорізноманіття.

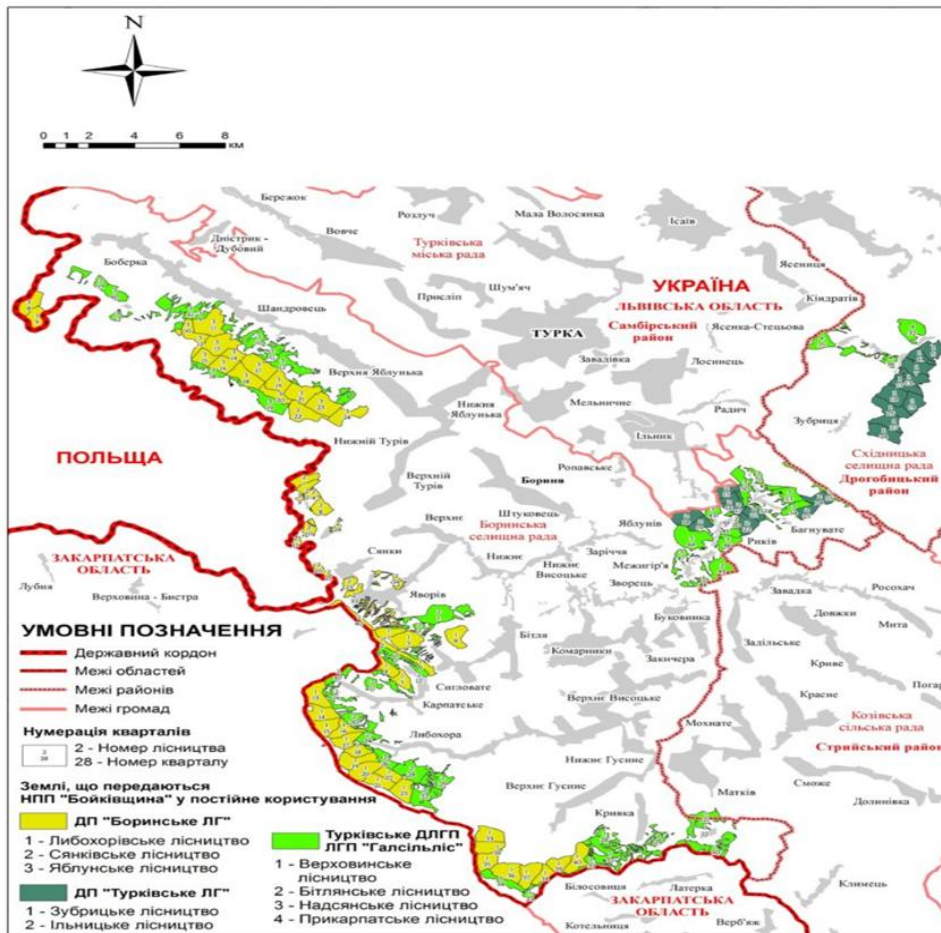

Рис. Схематичне розташування земель НПП «Бойківщина» [5]

Гідрологічна особливість території НПП «Бойківщина» – розташування його водотоків у межах водозборів Балтійського та Чорного морів. На території парку є комплексна пам'ятка природи «Витік р. Дністер» (54 га), розташована між селами Вовче, Розлуч і Шумяч. Басейн річки Сян охоплює західну частину національного парку та належить до Балтійського басейну, тоді як річки сточища Стрия входять до Чорноморського басейну. Притоками р. Стрий у межах Турківщини є ціла група малих річок, а саме Сможанка, Гуснянка, Либохора, Гнила, Завадка, Яблунька, Ясінка та інші. Через територію парку проходить Головний європейський вододіл, що тягнеться від Ужоцького перевалу до українсько-польського кордону поблизу с. Боберка.

Водні ресурси парку відіграють важливу роль у розвитку гідротерапевтичних процедур. Гірські річки Сян і Стрий мають чисту воду з підвищеним рівнем мінералізації, що позитивно впливає на загартування організму, покращує кровообіг та зміцнює імунітет. Болото «Надсяння» – унікальна природна територія, що зберігає особливий мікроклімат із підвищеною вологістю та біологічно активними речовинами.

З метою популяризації регіону парк активно співпрацює з Управлінням туризму і курортів Львівської ОДА. Завдяки спільній ініціативі створено віртуальні мандрівки на гору Пікуй (1408 м). У межах парку облаштовано цілюще джерело «Гістьова вода» в с. Карпатське, де щорічно проводяться богослужіння.

Національний природний парк «Бойківщина» має винятковий природний потенціал для розвитку різних форм екологічної рекреації в умовах лісових екосистем та гірських територій. Його унікальні екосистеми формують сприятливе середовище для відпочинку, оздоровлення та реабілітації людей.

Для розвитку екотуризму в парку розроблена мережа екологічних стежок і маршрутів, зокрема:

- велосипедний маршрут «Прикордонна веломандрівка Беньова-Боберка» (35 км);
- інклюзивна стежка «Краєвиди Бескидів» (9 км);
- історично-краєзнавча стежка «Історичні та природні таємниці урочища Бабінець» (2 та 5 км);
- еколого-пізнавальна стежка «Як вирощують ліси» (2,8 км) [10];
- еколого-етнографічна стежка «Бойківська автентика біля підніжжя гори Пікуй» (27 км) [13].

Місцева об'єднана територіальна громада с. Бориня долучилася до облаштування еколого-краєзнавчої стежки в урочищі Бабінець, та оновлення надгробних хрестів воїнів УПА, встановлення пам'ятного знака.

Національний природний парк «Бойківщина» створений в Українських Карпатах відповідно до Указу Президента України від 11.04.2019 року № 130/2019 р. на площі 12240 га, яка охоплює лише землі лісового фонду. З огляду на це, лісові екосистеми НПП «Бойківщина» – важливі елементи неформальної екоосвіти з використанням засад лісової педагогіки для різних вікових груп [12; 13; 15]. Важлива складова лісової педагогіки – організація екологічної школи для дітей та молоді, які навчатимуть природоохоронних практик і гармонійному співіснуванню з довкіллям.

Аналіз екоосвітньої діяльності НПП «Бойківщина» засвідчив активний розвиток такого напрямку як лісова педагогіка. Протягом останніх років у парку започатковано інтерактивні заняття для дошкільнят і молодших школярів, що охоплюють читання екологічних казок, творчі майстер-класи та екоігри. Для учнів середнього та старшого шкільного віку організовуються екологічні уроки й акції, спрямовані на формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи. А на базі парку проводяться такі тематичні заняття, як: «Мертва деревина – живий ліс», «Навіщо нам ліси?», «Первоцвіти – короткі миттєвості лісової краси», «Біорізноманіття лісових екосистем», «Зубр – володар лісу», «Чорний лелека – рідкісний птах лісових екосистем» [13]. Студенти профільних спеціальностей проходять практику в парку, беручи участь у розробці тематичних екостежок і здобуваючи практичні навички екопросвітницької діяльності. Для популяризації елементів лісової педагогіки проведені такі заходи із залученням дошкільнят і школярів, як екскурсії стежкою «Історичні та природні таємниці урочищ», акції «Нагодуй птахів взимку», «Бойківська зима» тощо. Впровадження навчальних програм для різних вікових груп, від екологічних екскурсій до спеціалізованих курсів, сприяє формуванню екологічної свідомості населення. Подібні практики спостерігаються у європейських країнах, зокрема в Німеччині та Австрії, де лісова педагогіка є складовою екологічної освіти.

Порівняно з іншими національними парками України, НПП «Бойківщина» має більш виражений акцент на інтеграцію місцевих громад у процеси

екологічного навчання та стійкого природокористування. Це проявляється в активній співпраці структур НПП «Бойківщина» з громадами через упровадження заходів із екологічної освіти та просвіти для населення, яке традиційно займається активним лісокористуванням.

Лісова терапія, або Shinrin-yoku, є ефективним методом оздоровлення, заснованим на взаємодії людини з природним середовищем. Лісові екосистеми Карпат, окрім оздоровчого потенціалу, дають змогу зануритися в середовище, в якому існували попередні покоління, які володіли ефективними механізмами співіснування в природній екосистемі. Для розвитку екологічної рекреації на території парку можуть бути створені «стежки здоров'я», які передбачають заняття медитацією, дихальними вправами та скандинавською ходьбою. Також доцільна організація кемпінгів і екотаборів, що сприятимуть покращенню психоемоційного стану відвідувачів.

Практичні аспекти реалізації лісової терапії в НПП «Бойківщина»

Для інтеграції лісової терапії в діяльність парку необхідно розробити спеціалізовані екологічні маршрути, які відповідатимуть різним терапевтичним цілям:

1. Маршрути релаксації – короткі прогулянки через лісові зони з високим фітонцидним впливом (букові, смерекові ліси).
2. Маршрути екотерапії – маршрути вздовж гірських річок та водоспадів для зниження рівня стресу та нормалізації дихальної активності.
3. Маршрути для соціальної взаємодії – адаптовані лісові стежки для групових занять, медитацій та комунікації.
4. Маршрути активного відновлення – пішохідні маршрути для ветеранів та осіб із психологічними травмами, що охоплюють елементи фізичної активності.

Для ефективного використання таких маршрутів важливо розвивати інфраструктуру природної реабілітації:

- Облаштування лісових рекреаційних зон із місцями для медитації та спокійного відпочинку;
- Використання екологічних арт-об'єктів та природних інсталяцій для стимуляції сенсорного сприйняття;
- Інтеграція освітніх програм для місцевих гідів та волонтерів, які дозволяють проводити терапевтичні групи.

Упровадження лісової терапії в діяльність парку сприяє його сталому розвитку та підви-

щенню його соціально-екологічної значущості. Очікувані позитивні наслідки передбачають:

- розширення туристичної привабливості парку за рахунок унікальних реабілітаційних програм;
- підвищення рівня екологічної освіти серед місцевих громад та відвідувачів;
- розвиток соціальних ініціатив та підтримку ветеранів через природну реабілітацію;
- збереження біорізноманіття за рахунок популяризації екологічної культури та відповідного туризму.

Отже, лісова терапія є не лише засобом оздоровлення, а й елементом соціальної реабілітації та екологічної освіти. НПП «Бойківщина» має всі необхідні природні, інфраструктурні та наукові передумови для розвитку цього напрямку, що сприятиме формуванню нової моделі гармонійної взаємодії людини з природою.

Особливу роль у соціальній адаптації та реабілітації населення відіграє концепція Green Care – природноорієнтованого догляду та терапії. На території парку можуть бути створені центри для реабілітації людей з особливими потребами, ветеранів, переміщених осіб. Важливим напрямком є розвиток агротуризму та психологічної реабілітації в умовах сільської місцевості, що передбачає залучення учасників програм до роботи в еко-фермах, збору лікарських трав та догляду за тваринами. Впровадження програм екотерапії сприятиме підтримці ментального здоров'я та боротьбі зі стресом.

Залучення місцевих громад до розвитку рекреаційних програм може реалізовуватися у таких напрямках:

- розвиток природоорієнтованих wellness-практик як оздоровчих технологій сфери гостинності та відновлення в умовах природного середовища;
- підтримка екотуристичних ініціатив – створення зелених садиб, організація гастротурів із місцевими продуктами, розвиток ремесел;
- освітні та екологічні майстер-класи – залучення місцевого населення до проведення тематичних заходів (збору лікарських трав, виготовлення еко-продукції, майстер-класів із традиційних бойківських ремесел);
- співпраця з науковцями для розвитку наукового туризму, екскурсій, а також популяризації природоохоронної діяльності.

У 2021 році, завдяки підтримці Франкфуртського зоологічного товариства, проведено

конкурс на створення екологічного підприємництва, переможець якого отримав обладнання для сушіння та пакування місцевої продукції. У 2023 році презентовано продукцію під брендом «Бойків дар».

У такий спосіб, завдяки розвитку туристичної інфраструктури, етно-екологічним ініціативам та підтримці екологічного підприємництва, НПП «Бойківщина» сприяє формуванню позитивного іміджу регіону, залученню місцевих громад до збереження природного середовища та демонструє потенціал національного природного парку як центру сталого розвитку.

Висновки. Національний природний парк «Бойківщина» виділяється серед інших природоохоронних територій регіону своїм унікальним біорізноманіттям, яке охоплює понад 700 видів рослин і 172 види хребетних тварин, зокрема 34 види, занесені до Червоної книги України. Його екосистеми, такі як букові та ялицеві праліси, верхові болота (зокрема Рамсарське угіддя «Болото Надсяння»), мають міжнародне значення та є ключовими для збереження природного балансу.

Як рекреаційний центр природоорієнтованого відпочинку з обмеженим туристичним потоком і помірним рекреаційним навантаженням, НПП «Бойківщина» пропонує значні переваги для розвитку екотуризму та екологічної рекреації, зокрема лісової терапії, гідротерапії та інших природоорієнтованих методів оздоровлення, що є особливо актуальними для реабілітації постраждалих від воєнних дій. Унікальний мікроклімат, чиста вода та культурна спадщина бойків створюють ідеальні умови для створення центру природного оздоровлення, який може бути інтегрований у міжнародні програми з екологічної освіти та сталого розвитку.

Порівняно з іншими природоохоронними територіями Східних Бескидів, НПП «Бойківщина» має вигідне розташування в межах Європейського вододілу, що підсилює його екостабілізаційну роль. Для кращого використання потенціалу парку пропонується:

- розвивати туристичну інфраструктуру з урахуванням екологічних стандартів;
- активізувати екологічну освіту та залучення місцевих громад до природоохоронних ініціатив;
- впроваджувати міжнародний досвід у сфері екорекреації, природоорієнтованого wellness спа відпочинку для підвищення ефективності використання ресурсів.

Отже, НПП «Бойківщина» може стати моделлю для інших природоохоронних територій, демонструючи, як поєднання природоохоронних, рекреаційних та соціальних ініціатив сприяє сталому розвитку регіону.

Бібліографічний список

1. Земан В., Марискевич О. Серце Бойківського краю (НПП «Бойківщина»: здобутки і перспективи). *Зелені Карпати*. 2023. № 1–4. С. 44–51.
2. Ісаєнко В. М., Ніколаєв К. Д., Бабікова К. О., Білявський Г. О., Смирнов І. Г. Стратегія сталого розвитку (туристична галузь). Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 295 с.
3. Крктун Б. В., Жилищич Ю. В., Крктун Н. М. Дикоросла деревно-чагарникова рослинність екосистем Львівщини і шляхи її використання в екорекреації та оздоровчому харчуванні. *Ліси природно-заповідних територій в умовах глобальних змін: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 25-ї річниці національного природного парку «Сколівські Бескиди»* (Сколе–Львів, 5 липня 2024 року). Сколе, 2024. С. 145–149.
4. Крктун Б. В., Хірівський П. Р., Іщенко О. Я., Любінець І. П., Годованець О. Б. Екологічна рекреація у національних природних парках. Львів: ЛНУП, 2024. 130 с.
5. Любінець І. П. Використання природотерапевтичних технологій в рекреаційній діяльності Яворівського НПП. *Сучасний стан збереження природного різноманіття та сталого використання ресурсів природно-заповідних територій. Матеріали Міжнародної науково-практичної 133 конференції, присвяченої 25-річчю створення Яворівського національного природного парку* (сmt. Івано-Франкове, липень 2023 р.). С. 308–311.
6. Малишевська І. А. Методика використання природотерапії як технології корекції здоров'я учнів початкової школи: монографія. Умань: ВПЦ «Візаві», 2013. 162 с.
7. Марискевич О., Казибрид І., Демчишин Н., Данилюк К. Інвентаризація рідкісних і зникаючих видів вищих судинних рослин на території НПП «Бойківщина» (Українські Карпати). *Ліси природно-заповідних територій в умовах глобальних змін: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 25-ї річниці національного природного парку «Сколівські Бескиди»* (Сколе–Львів, 5 липня 2024 року). Сколе, 2024. С. 305–308.
8. Ментух О., Панас Н., Жилищич Ю., Лисак Г., Крктун Б. Інтразональні плодово-ягідні культури в лісових фітоценозах Західної України. *Вісник Львівського національного аграрного університету: агрономія*. 2021. № 25. С. 84–88. <https://doi.org/10.31734/agronomy2021.01.084>
9. Микитин Т., Остапчук С., Машта Н., Прокопчук А. Організаційні механізми створення та

функціонування екологічних стежок: монографія. Рівне: Волин. обереги, 2018. 182 с.

10. Офіційний сайт НПП «Бойківщина». URL: <https://boikivshchyna-park.in.ua/pro-nas/pro-park/> (дата звернення: 11.01.2025).

11. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456–ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення: 11.01.2025).

12. Турок О. С. Лісова педагогіка як засіб формування екологічно свідомої поведінки учнів. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень*. Вінниця, 2020. Т. 2. С. 61–62.

13. Шпаківська І., Яворська І., Смуток О. Лісові екосистеми як елементи екоосвіти на території НПП «Бойківщина». *Ліси природно-заповідних територій в*

умовах глобальних змін: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 25-ї річниці національного природного парку «Сколівські Бескиди» (Сколе–Львів, 5 липня 2024 року). Сколе, 2024. С. 278–281.

14. Common European Strategy on Forestpedagogy, 2018. URL: http://forestpedagogics.eu/portal/wpcontent/uploads/2018/01/6seitig_rz_FarbenUnver%C3%A4ndert_rz_korr.pdf (дата звернення: 11.01.2025).

15. Convention on Biological Diversity. URL: <https://www.cbd.int/intro> (дата звернення: 11.01.2025).

16. Wiesinger, Georg. Soziale Landwirtschaft und Green Care in Österreich. Die Potentiale sozialer Integration, In: Hofmann, Christian; Spieker, Michael (Hg.): Potentiale der Sozialen Landwirtschaft – Vielfalt und Anerkennung für Menschen und Höfe, Weimar bei Marburg: Metropolis-Verlag, 2024.

Стаття надійшла 14.01.2025